כיתה ה' | תושב"ע · משנה | שיעור 2 מתוך 3 | 45 דק' | ראש השנה א, ב

"כבני מרון": בארבעה פרקים העולם נדון

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים ימנו את ארבעת הזמנים שבהם העולם נדון, ועל מה בכל אחד.
- התלמידים יסבירו את הדימוי "כבני מרון" לפי הרע"ב.
- התלמידים יבינו את הרעיון "היוצר יחד לבם": כל אחד נבחן לבד, וכולם יחד.

❓ השאלה הגדולה של היחידה

למה צריך "התחלה חדשה"?

בכל שיעור מוסיפים לבריסטול "התחלה" אחת שהמשנה מלמדת עליה.

🧪 פתיחה

תרגיל: כל התלמידים יוצאים מהכיתה ונכנסים בפתח, אחד אחד. שואלים: איך המורה יכול "לראות" כל אחד? ואיך אפשר לראות את כולם בבת אחת?

📖 הסבר למורה

המשנה: "בארבעה פרקים העולם נדון": בפסח על התבואה, בעצרת (שבועות) על פירות האילן, בראש השנה "כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון", ובחג (סוכות) נדונין על המים. הפסוק שהמשנה מביאה: "היוצר יחד לבם, המבין אל כל מעשיהם" (תהלים לג).

הרע"ב מפרש "כבני מרון": "ככבשים הללו שמוציאין אותן בפתח קטן זה אחר זה לעשרן, ואין שנים יכולים לצאת כאחד". ועל הפסוק: הקדוש ברוך הוא "רואה יחד לבם", ש"אף על פי שעוברים לפניו אחד אחד, מכל מקום כולן נסקרים בסקירה אחת".

שני רעיונות לכיתה ה': כל אחד חשוב לבד (עובר "אחד אחד"), וכולם נראים יחד. אפשר לחבר לתפילת "ונתנה תוקף" ("כבני מרון"), אם הכיתה מכירה.

זרמים: נכתב לחמ"ד, לפי תכנית המשנה של משרד החינוך (מסכת ראש השנה בכיתה ה'; תכנית המשנה לכיתה ה' באתר משרד החינוך). בממלכתי אפשר להשתמש בשיעורים כהיכרות עם המשנה ועם החגים והמנהגים שהיא מתארת.

📜 המקור (המשנה מתוך ספריא, נוסח תורת אמת; רע"ב מתוך ספריא)

משנה, ראש השנה פרק א, משנה ב

בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים הָעוֹלָם נִדּוֹן, בְּפֶסַח עַל הַתְּבוּאָה, בַּעֲצֶרֶת עַל פֵּרוֹת הָאִילָן, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה כָּל בָּאֵי הָעוֹלָם עוֹבְרִין לְפָנָיו כִּבְנֵי מָרוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לג) הַיּוֹצֵר יַחַד לִבָּם, הַמֵּבִין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם. וּבֶחָג נִדּוֹנִין עַל הַמָּיִם:

רע"ב (ר' עובדיה מברטנורא) על ראש השנה א, ב

כִּבְנֵי מָרוֹן. כִּבְנֵי אִמְרָיָא, כִּכְבָשִׂים הַלָּלוּ שֶׁמוֹצִיאִין אוֹתָן בְּפֶתַח קָטָן זֶה אַחַר זֶה לְעַשְׂרָן, וְאֵין שְׁנַיִם יְכוֹלִים לָצֵאת כְּאֶחָד:

הַיּוֹצֵר יַחַד לִבָּם. הָכִי קָאָמַר, הַיּוֹצֵר וְהוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רוֹאֶה יַחַד לִבָּם וּמֵבִין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁעוֹבְרִים לְפָנָיו אֶחָד אֶחָד, מִכָּל מָקוֹם כֻּלָּן נִסְקָרִים בִּסְקִירָה אַחַת:

⚖️ כתוב / מפרשים

בצד אחד מה שכתוב במשנה במפורש, ובצד השני פירוש, עם שם המפרש. הפירוש הוא דרך אחת להבין, לא חלק מהמשנה.

📜 כתוב במשנה	🔍 מפרשים (ושל מי הפירוש)
"כָּל בָּאֵי הָעוֹלָם עוֹבְרִין לְפָנָיו כִּבְנֵי מָרוֹן"	רע"ב: כמו כבשים שיוצאים בפתח צר אחד אחד, כדי לעשר אותם.
"הַיּוֹצֵר יַחַד לִבָּם"	רע"ב: אף שעוברים אחד אחד, כולם נסקרים "בסקירה אחת".
"וּבֶחָג נִדּוֹנִין עַל הַמַּיִם"	קשר לשיעור על תענית (אם נלמד): בחג נדונים על הגשם של כל השנה.

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

חומרים: דף העבודה

1. פתיחה: יוצאים ונכנסים אחד אחד (7 דקות)
2. קריאת המשנה וטבלה: מתי, על מה (10 דקות)
3. קריאת הרע"ב על "בני מרון" ועל "יחד לבם" (8 דקות)
4. דף העבודה (12 דקות)
5. סיכום ושיחה: מה אני רוצה ש"יראו" בי השנה? (8 דקות)

💬 שאלות לדיון

הבנה (מה כתוב?)

1. על מה נדון העולם בפסח? ובחג?
2. מי עובר לפני ה' בראש השנה?

פרשנות (מה זה אומר?)

1. מה פירוש "כבני מרון", לפי הרע"ב?
2. איך אפשר לעבור "אחד אחד" וגם להיראות "בסקירה אחת"?

הערכה (מה דעתי?)

1. מה מרגיש אדם כשהוא יודע שרואים אותו לבד, לא רק כחלק מקבוצה?

🏁 סיכום השיעור

מוסיפים לבריסטול: "ראש השנה = כל אחד עובר לבד, וכולם יחד". כל תלמיד כותב משפט אחד: "השנה אני רוצה להשתפר ב..."

🎟️ כרטיס יציאה (2 דקות)

בסוף השיעור כל תלמיד כותב על פתק:

1. דבר אחד שלמדתי היום: _____
2. שאלה אחת שעדיין יש לי: _____

💡 הערות למורה

המונח "עצרת" במשנה הוא שבועות. כדאי להסביר. הדימוי לכבשים יכול להצחיק; זה בסדר, ואחר כך מסבירים את הרעיון.

📝 בדף העבודה

טבלת ארבעת הזמנים, התאמה, פירוש "בני מרון" ו★ שאלת אתגר. מחוון מלא בעמוד השני.

מקורות

- משנה ראש השנה א, ב (ספריא)
- רע"ב על ראש השנה א, ב (ספריא)

מחוון: בארבעה פרקים העולם נדון

1. פסח: על התבואה · עצרת: על פירות האילן · ראש השנה: כל באי העולם עוברים לפניו כבני מרון · חג: על המים.
2. ב. כבשים שיוצאים בפתח קטן זה אחר זה
3. אף שכל אחד עובר לבד, אחד אחרי השני, ה' רואה את כולם בבת אחת.
4. "היוצר יחד לבם, המבין אל כל מעשיהם" (תהלים לג).
5. כיוון: בפסח מתחיל קציר התבואה, ובסוכות מתחילה עונת הגשמים. (הסבר מקובל; לקבל כל חשיבה הגיונית.)